

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

CAUZA NIȚU v. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr. 11272/16)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

11 iunie 2024

Prezenta hotărâre este definitivă. Ea poate suferi modificări de formă.

În cauza Nițu v. Republica Moldova,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), întrunită într-un Comitet compus din:

Jovan Ilievski, *Președinte*,

Diana Sârcu,

Gediminas Sagatys, *judcători*,

și Dorothee von Arnim, *Grefier adjunct al Secției*,

Având în vedere:

cererea *versus* Republica Moldova (nr. 11272/16), depusă la Curte la 21 februarie 2016 în conformitate cu Articolul 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către un cetățean moldovean, dl Vasili Nițu, născut în anul 1986 și deținut în Chișinău („reclamantul”), reprezentat de către dl A. Postică, avocat în Chișinău;

decizia de a comunica plângerea Guvernului Republicii Moldova („Guvernul”), reprezentat de către Agentul său la acel moment, dl O. Rotari;

decizia din 19 martie 2019 de a declara inadmisibile plângerile depuse de către reclamant în baza Articolelor 3 și 13 din Convenție cu privire la condițiile materiale de detenție și absența unei căi de atac interne efective în această privință, și de a amâna examinarea restului cererii;

observațiile părților;

Deliberând în privat la 21 mai 2024,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

OBIECTUL CAUZEI

1. Cauza se referă la asistența medicală pretins insuficientă pentru tratarea problemelor de sănătate mintală ale reclamantului, ceea ce a condus la vătămarea sa și la aplicarea frecventă a forței împotriva sa.

2. Reclamantul și-a ispășit pedeapsa penală în diferite penitenciare din Republica Moldova. La plasarea sa în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău în septembrie 2012, el a fost diagnosticat cu o stare psiho-emoțională instabilă și tulburare de personalitate de tip impulsiv, fiind inhibat emoțional și având toleranță scăzută la frustrări, precum și un comportament manipulator. Din luna septembrie 2012 el a fost inclus în categoria deținuților cu probabilitate mare de automutilare, iar din luna mai 2013 el a fost inclus și în categoria deținuților cu tulburări de personalitate. În perioada 2012-2016, reclamantul a fost consultat de către medicul psihiatru din penitenciar de patru ori în 2013 (plus o dată când el a refuzat să fie consultat), de trei ori (toate refuzate) în 2014 și de patru ori în 2016. Multe dintre aceste întâlniri au avut loc deoarece reclamantul declara greva foamei sau se automutila. Lui i-au fost prescrise pastile împotriva anxietății, anticonvulsive, pastile împotriva tulburărilor cognitive, pastile menite să îmbunătățească procesele mentale, relaxante musculare și vitamine.

3. În particular, după ce reclamantul a fost examinat la 8 octombrie 2013, medicul psihiatru din penitenciar i-a prescris pastile (a se vedea paragraful 2 *supra*) și consiliere psihologică. Aceeași prescripție de consiliere psihologică a fost oferită de către un medic terapeut din penitenciar la 10 octombrie și 13 decembrie 2013, precum și la 10 aprilie 2014. Potrivit unui raport medical, reclamantul a fost asistat de către un psiholog prin intermediul unor convorbiri individuale în 8 cazuri: de trei ori în 2014, de două ori în 2015 și de trei ori în 2016. Dintre acestea, trei întâlniri au avut loc după ce reclamantul declarase greva foamei și se automutilase, în timp ce alte două întâlniri au fost inițiate de către reclamant.

4. Reclamantul era adesea agresiv față de alți deținuți și în raport cu angajații penitenciarului, insultându-i și amenințându-i cu violența și cu moartea. Din această cauză, ocazional a existat violență verbală și fizică între el și alți deținuți sau personalul penitenciarului. În astfel de cazuri, angajații penitenciarului erau nevoiți să intervină pentru a-l calma, uneori aplicând forța și încătușarea, astfel cum au procedat, spre exemplu, la 3 iunie, 17 iulie și 26 august 2014 (fapt confirmat de rapoartele medicale). În perioada 2012-2014 reclamantul a comis 13 acte de automutilare și a fost sancționat de 15 ori pentru comportament agresiv față de alți deținuți și personalul închisorii. Reclamantul era supravegheat de către un psiholog, deoarece autoritățile îl considerau un inadaptat și un deținut periculos, autodistructiv și imprevizibil, predispus la automutilare și sinucidere. La 19 decembrie 2014 un psiholog din penitenciar a recomandat ca reclamantul să consulte un psihiatru și să-și dezvolte inteligența emoțională (în particular explicându-i cum ar putea suferi alții din cauza acțiunilor sale) și ca personalul închisorii să-i vorbească calm.

5. Ca urmare a acțiunilor sale, reclamantul a fost sancționat în mod regulat. Între noiembrie 2012 și noiembrie 2014 lui i-au fost aplicate 41 de sancțiuni disciplinare.

6. Potrivit reclamantului, în seara zilei de 26 august 2014 el a fost trezit, i s-au răsucit mâinile la spate, a fost încătușat și maltratat. Ulterior, el a fost plasat în izolatorul disciplinar. Un raport de expertiză medico-legală din 28 august 2014 a constatat mai multe echimoze minore pe fața sa, pe partea din spate a toracelui și pe primul deget de la piciorul stâng. Potrivit Guvernului, reclamantul a fost agresiv față de gardieni și a fost necesară utilizarea forței pentru a-l încătușa. El a fost plasat într-o celulă izolată, dar a continuat să strige și să lovească ușa celei cu picioarele, astfel cum au confirmat câțiva alți deținuți în timpul anchetei. Un alt raport întocmit la data faptelor a constatat că reclamantul se afla într-o stare moderată de ebrietate alcoolică.

7. La 1 septembrie 2014 linia confidențială creată pentru raportarea relor tratamente în penitenciare a expediat plângerea reclamantului la procuratură. Inițial, procuratura a verificat plângerile reclamantului și la 15 septembrie 2014 a dispus refuzul inițierii urmăririi penale. Respectiva ordonanță a fost anulată de către procurorul ierarhic superior și la 24 octombrie 2014 a fost inițiată o cauză penală. La 15 decembrie 2014

reclamantul a fost recunoscut în calitate de victimă. În aceeași zi a fost întocmit un alt raport medico-legal bazat pe rezultatele primului raport, care constata că echimozele puteau fi cauzate atât în modul descris de către reclamant, cât și prin automutilare. În afară de reclamant și ofițerii pe care el îi acuzase, au fost audiați câțiva martori, inclusiv alți deținuți, care au confirmat că reclamantul fusese agresiv și încercase să lovească cu mâinile și picioarele angajații din penitenciar. Investigația a fost încetată la 26 decembrie 2014 din lipsă de probe că reclamantul ar fi fost maltratat. Reclamantul a contestat ordonanța, însă printr-o decizie finală a Curții de Apel Chișinău din 21 august 2015, recursul lui a fost respins.

8. Reclamantul s-a plâns că are anumite probleme psihice care, din cauza refuzului de a-i fi acordată asistența medicală specializată necesară, l-au făcut agresiv și, în același timp, vulnerabil la violență în răspuns. În plus, el ar fi fost maltratat de către personalul penitenciarului la 26 august 2014 și nu ar fi fost efectuată nicio anchetă efectivă. El a pretins o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

APRECIEREA CURȚII

I. DISJUNGerea CERERII

9. La 19 martie 2019 Curtea a decis să conexeze această cerere cu alte unsprezece (a se vedea *Talambuța și alții v. Republica Moldova* (dec.) [Comitet], nr. 23151/09 și alte 11 cereri, § 12, 19 martie 2019), având în vedere similitudinea plângerilor cu privire la condițiile materiale de detenție și existența unui remediu efectiv în această privință, și a declarat cererile parțial inadmisibile cu referire la aceste plângeri.

10. În prezent, Curtea consideră că trebuie să disjunga această cerere de celelalte unsprezece și să o examineze separat.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE (TRATAMENTUL MEDICAL)

11. Reclamantul s-a plâns de eșecul autorităților de a-i oferi în penitenciar asistența medicală corespunzătoare afecțiunilor psihice de care suferea.

12. Curtea constată că această plângere nu este în mod vădit nefondată în sensul Articolului 35 § 3 (a) din Convenție, nici inadmisibilă din orice alte motive. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

13. Principiile generale cu privire la tratamentul medical în penitenciar, în particular acordat persoanelor cu afecțiuni mintale, au fost rezumate în cauzele *Raffray Taddei v. Franța* (nr. 36435/07, §§ 50 și 51, 21 decembrie 2010) și *Murray v. Olanda* ([MC], nr. 10511/10, §§ 105 și 106, 26 aprilie 2016). Articolul 3 din Convenție cere ca Statele să garanteze că sănătatea și bunăstarea deținuților sunt asigurate în mod corespunzător, printre altele, prin

acordarea asistenței medicale necesare. Nu sunt suficiente examinarea și diagnosticarea deținuților care suferă de tulburări mintale; în schimb, este esențial să fie furnizate un tratament corespunzător diagnosticului stabilit și o supraveghere medicală adecvată (ibid.).

14. În cazul deținuților care suferă de boli mintale, Curtea mai reamintește că, pentru a se stabili dacă anumite condiții de detenție sunt compatibile sau nu cu Articolul 3 din Convenție, trebuie să se țină seama de vulnerabilitatea acestor persoane și, în unele cazuri, de incapacitatea lor de a se plânge în mod coerent sau chiar de a se plânge în general de modul în care sunt afectate de un anumit tratament (*Murray*, pre-citată, § 106). În plus, Curtea a statuat că suferințele care decurg din boli naturale, fizice sau psihice, pot fi în sine acoperite de Articolul 3, atunci când sunt sau riscă să fie agravate de condițiile de detenție pentru care autoritățile pot fi declarate responsabile (*Rooman v. Belgia* [MC], nr. 18052/11, § 144, 31 ianuarie 2019).

15. Guvernul a susținut că reclamantul primise toată asistența medicală necesară, inclusiv tratament psihologic și psihiatric. Curtea notează că respectivul tratament a constat în supraveghere și în discuții individuale ocazionale dintre reclamant și un psiholog, precum și în prescrierea diferitelor medicamente. De regulă, acest fapt avea loc ca răspuns la tentativele reclamantului de automutilare sau la greva foamei, ori ca urmare a solicitării reclamantului, chiar dacă în perioada relevantă fusese prescrisă consilierea psihologică de patru ori (a se vedea paragraful 3 *supra*). La dosar nu există nicio probă care să confirme că fusese adoptată o abordare sistemică pentru a-i oferi reclamantului un tratament psihologic și psihiatric specializat, menit să-i reducă treptat agresivitatea și să-l protejeze de efectele negative ale propriilor sale acțiuni asupra sănătății sale mentale și fizice.

16. Evenimentele din 26 august 2014 ilustrează bine rezultatele acestei abordări: presupunând că reclamantul a fost agresiv în acea zi, este evident că răspunsul personalului penitenciarului a fost de a aplica forța și de a-l izola, provocându-i răni minore în acest proces. Repetarea unor astfel de intervenții (de trei ori pe parcursul perioadei relevante și de alte trei ori ulterior) și numeroasele sancțiuni disciplinare aplicate în răspuns la tentativele sale periodice de automutilare și la alte acte agresive care reflectă tulburarea mintală a reclamantului pot fi cu greu considerate răspunsuri luate ca parte a unei strategii cuprinzătoare destinate să îmbunătățească starea lui. În consecință, nu s-a demonstrat faptul că reclamantului i s-a asigurat în penitenciar un tratament adecvat pentru problema diagnosticată și o supraveghere medicală corespunzătoare.

17. Având în vedere vulnerabilitatea specială a reclamantului ca persoană cu probleme psihologice grave, care nu și-a putut controla în totalitate comportamentul agresiv, insuficiența unui tratament psihologic și psihiatric adecvat a avut drept consecință afectarea suplimentară a sănătății sale ca urmare a utilizării forței de către personalul penitenciarului, care a trebuit să pună capăt acțiunilor sale. În aceste circumstanțe, incidente precum cel din

26 august 2014 relevă o situație în care sănătatea și bunăstarea fizică a reclamantului nu au fost suficient protejate.

18. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

III. ALTE PLÂNGERI

19. Bazându-se pe Articolul 3 din Convenție, reclamantul s-a mai plâns de aplicarea relelor tratamente de către angajații penitenciarului la 26 august 2014, precum și de lipsa unei investigații eficiente în privința circumstanțelor respective.

20. Curtea consideră, în baza materialelor conținute în dosar, că forța în privința reclamantului a fost aplicată din cauza comportamentului său agresiv, fapt confirmat și de către alți deținuți. Prin urmare, există prezumția că reclamantul a fost supus unui tratament strict impus de propriul său comportament. De asemenea, rezultă că plângerea reclamantului a fost expediată rapid în adresa procuraturii, care a efectuat un control preliminar și în termen de două săptămâni a decis să nu inițieze o cauză penală. Recursul împotriva acestei decizii a fost respins în mod irevocabil la 21 august 2015.

21. De asemenea, Curtea notează că plângerea reclamantului cu privire la utilizarea forței împotriva sa are o strânsă legătură cu plângerea sa mai amplă potrivit căreia, din moment ce nu a fost tratat în mod corespunzător pentru problemele sale psihiatrice, era vulnerabil la violență și la utilizarea regulată a forței. Având în vedere constatarea sa de mai sus privind încălcarea Articolului 3 din Convenție în această privință, Curtea consideră că, în circumstanțele specifice ale prezentei cauze, principalele chestiuni de drept au fost abordate și că nu este necesar să examineze celelalte plângeri (*Valentin Câmpeanu v. România* [MC], nr. 47848/08, § 156, CEDO 2014).

APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

22. Reclamantul a pretins 15.000 de euro (EUR) pentru prejudiciul moral și 1.800 EUR pentru costurile și cheltuielile suportate în fața Curții.

23. Guvernul a invocat că sumele pretinse sunt excesive.

24. Curtea acordă reclamantului 5.000 de euro pentru prejudiciul moral, plus orice taxă care poate fi percepută.

25. Făcând referire la documentele aflate în posesia sa, Curtea consideră rezonabil să acorde reclamantului 1.500 de euro pentru costurile suportate în fața Curții, plus orice taxă care ar putea fi percepută reclamantului.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Disjunge* cererea de celelalte la care a fost conexată;

2. *Declară* admisibilă plângerea în baza Articolului 3 din Convenție, cu privire la eșecul autorităților de a-i oferi reclamantului asistența medicală corespunzătoare;
3. *Hotărăște* că a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție în privința eșecului de a-i oferi reclamantului asistența psihologică și psihiatrică corespunzătoare;
4. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze celelalte plângeri ale reclamantului;
5. *Hotărăște*
 - (a) că Statul reclamat trebuie să achite reclamantului, în decurs de trei luni, următoarele sume care urmează a fi convertite în lei moldovenești la rata de schimb aplicabilă la data transferului:
 - (i) 5.000 EUR (cinci mii de euro), plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral;
 - (ii) 1.500 EUR (una mie cinci sute de euro), plus orice taxă care poate fi percepută reclamantului, pentru costuri și cheltuieli;
 - (b) că, la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează a fi achitată o dobândă adițională la sumele de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de către Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
6. *Respinge* restul pretenției reclamantului cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și notificată în scris la 11 iunie 2024, în conformitate cu Articolul 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Dorothee von Arnim
Grefier adjunct

Jovan Ilievski
Președinte